

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. V. De lapsu temporis ad Legis obligationem requisiti.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

vis, Facite, vel Faciant, Solvant, &c.: Sed in his standum consuetudini locorum, vel attendenda est materia, itaut si sit gravis, importent præceptum, secus vero consilium. Nam si vellet Superior præcipere, uteretur verbis fortioribus.

Dubitatur demum, an quando Superior utitur verbis præceptivis, semper velit præcipere sub mortali? Aliqui docent in Jure Canonico præceptum semper esse sub gravi, secus in Jure Civili; Et probant, quia in Clement. Exivi, De Verbor. significat. declarat Pontifex, regulas Divi Francisci obligare sub mortali, ubi in iis habentur verba præceptiva. Sed communius docent, quod in materia gravi præsumendum sit Superiorem vel sub gravi præcipere, in levi sub levi; quia præsumendum est, quod velit se materiis rerum accommodare. Alii tamen apud Sanch. putant, quod Legislator non præcipiat sub gravi materiam gravem, nisi id explicet verbis clare exprimentibus obligationem gravem: Quare licet dicat, sub præcepto injungimus, poterit aliquando his verbis significari obligatio sub levi, quia potest etiam aliquid præcipi sub levi.

ARTICULUS V.

De lapsu temporis ad legis obligationem requisiti.

- I. Leges non obligare, nisi post duos menses a promulgatione in singulis Provinciis, non pauci docuerunt.
- II. At leges Pontificias post promulgationem factam in Curia Romana statim obligare, docent communius.
- III. Requiritur tamen aliquod tempus prudentium judicio statuendum, ut novæ legis notitia ad Communitatem perveniat, & tunc omnes obliget.

IV. Ecclesia leges civiles admittit, ubi nec rationi, nec Legibus Canonicis adversantur.

V. Non solum pro foro externo, sed nec pro interno leges obligant ante lapsum sive duorum mensium a promulgatione, sive alterius temporis congrui.

VI. Idque verum est etiam de legibus aliquem contractum irritantibus.

VII. Necnon de legibus revocatoriis Privilegiorum. Quod extenditur ad revocationes Procuratorum, quorum gesta (dempto Matrimonio) valida sunt, donec revocatio iis innotuerit.

VIII. Si de novo aliquis casus referretur, absolutio collata ex ignorantia talis reservationis est invalida.

IX. Sicut privilegii revocatio debet innotescere persone privilegiata, ut habeat effectum suum; ita pariter concessio privilegii.

X. Privilegium Communitati concessum, si huic innotescat, validum est etiam relate ad personam particularem ignorantem illud.

I. **I**N Authentica, quæ incipit, *Ut facta novæ Constitutiones*, dicuntur constitutiones non valere, nisi post duos menses a promulgatione. Hinc nonnulli apud Farinac. & Pal. putarunt, non solum leges Imperatorias, de quibus ibi est sermo, sed etiam Constitutiones Pontificias, & Regias, & cujuscunque Principis supremi requirere lapsum duorum mensium a publicatione, ut incipiant obligare; Quam opinionem esse communem asserit Martin. Becan. part. 6. tract. 3. cap. 6. quæst. 7. conclus. 1. Ratio est, quia ubi jus Canonicum nihil disponit, servandum est jus Civile, si bonis moribus non repugnet; nam in cap. 1. De novi operis nuntiatione dicitur: *Sicut leges non dedignantur*

itur Sacros Canones imitari, ita Sacrorum Canonum Statuta Principum Constitutionibus adjuvantur. Ex quo argumento deducunt, debere etiam leges Pontificias, sicut Imperatorias in singulis Provinciis promulgari, ut obligent; Et utramque opinionem ut probabilem admittunt plures apud Suar., & Sal. disput. 12. sect. 3., & Dian. part. 1. tract. 10. resol. 9.

II. Sed communiter Doctores docent, leges Pontificias statim post promulgationem Romæ factam esse validas; quia Pontifex non arctatur legibus Civilibus; Idque constat ex usu; Cum enim contentus sit, Bullam Cœnæ in sola Curia Romana publicari, ut velit statim illam obligare, constat nolle acceptare Authenticam illam, tum quoad promulgationem legum in singulis Provinciis faciendam, tum quoad lapsum duorum mensium post promulgationem, ut incipiant obligare; Immo aliquando voluit Pontifex Bullam aliquam obligare ante duos menses, aliquando ultra duos menses a promulgatione, aliquando statim. Nam in cap. *Cum singula, de Præbendis in 6.* dicitur: *Circa eos, qui plures Prioratus, vel Ecclesias habent, volumus, ut infra mensem, postquam præsens constitutio ad eosdem pervenerit, unum ex ipsis, quem retinere voluerint, reliquis dimissis, eligere teneantur.* Et Pius IV. anno 1564. in Evulgatione Tridentini trium mensium spatium assignavit post promulgationem ad obligandum; Bulla vero Cœnæ, & aliæ hujusmodi, quæ non habent determinatum tempus ad obligationem, statim obligant, ex Navar. & Pal.

III. Notavit tamen Pius IV. in Bulla super tempore obligationis Concilii, jure communi sancitum esse, ut constitutiones novæ vim non obtineant, nisi post certum tempus; Unde fit, quod quando in constitutio-

nibus novis non præfigitur tempus determinatum ad obligandum, intentio Pontificis sit, quod non obligent, nisi post tempus, quod prudentium judicio requiritur, ut notitia novæ legis ad communitatem perveniat; Et ideo docuit Suar. ex Cajet., quod si quis per revelationem ante tale tempus notitiam haberet legis jam promulgatæ, non teneretur illam servare. Quamvis autem requiratur aliquod tempus jure communi, ut obligent leges novæ; tamen Ecclesia non tenetur servare jus Cæsareum, quod scilicet per spatium duorum mensium non obligent; cum possit hoc tempus coarctare, vel dilatare.

IV. Ad rationem in contrarium respondet Pal., acceptari quidem ab Ecclesia leges Civiles, quando nec repugnant rationi, nec adfunt leges Canonicae, quibus tales causæ decidi possunt; hujusmodi enim acceptatio fuit moraliter necessaria; quia nulla aptior regula ad lites decidendas, quam lex civilis, quando lex Canonica deficit. At in modo ferendi leges suas Ecclesia non debuit servare modum præscriptum a legibus Civilibus; immo ex usu constat, talem modum noluisse servare.

Quod diximus de legibus Pontificiis, dicendum a fortiori de legibus Regis, & alterius supremi Principis, qui leges Imperatorias servare non tenetur; ut notant Sal., & Vasq. apud Bonac.; liberum quippe est illis in modo ferendi leges, vel nullum tempus requirere ad obligandum post promulgationem, vel aliud spatium, quam duos menses; quamvis non possint transgressores legum puniri, si constet, moraliter non potuisse eam notitiam adhuc ad illos pervenire; Verbi gratia, si feratur Romæ lex mense Januario, non potest puniri in Indiis, qui illam transgreditur mense Februario; quia non potuit

tuit intra tam breve tempus illuc devenire notitia talis legis. Dixi, a fortiori, quia non obstat pro legibus Regiis ratio adducta pro legibus Pontificiis. Ratio itaque a priori est, quia obligatio legis pendet ab intentione Legislatoris; ergo nisi hic exprimat, quod nolit obligare, nisi post duos menses a promulgatione, (ut explicavit Imperator in illa Authentica) censetur, quod velit obligare statim. Ita Suar., Sal., Vasq., & alii contra Valent., Reginald., Navar., Sa, & alios probabiliter putantes, quamcumque legem sive Imperatoris, sive Papæ, sive Regis, aut alterius Supremi Principis non obligare, nisi post duos menses a promulgatione: Si tamen non expriment se velle statim obligare; quia, nisi aliud expriment, censentur velle leges ferre juxta modum ab Imperatore in Authentica præscriptum, qui est valde rationi consonus, non solum ut ignorantes non ligentur, sed etiam ut omnes simul obligari incipiant, & sic vitetur omnis confusio, rixa, & imparitas subditorum, si alii ante alios obligarentur; Quod si Judices Romæ non procedant juxta hanc sententiam, non hinc sequitur, quod sententia ista careat sua auctoritate, & probabilitate.

V. Rogabis primo; Num lapsus duorum mensium post promulgationem requiratur, ut leges obligent pro foro externo, an etiam pro interno; unde qui ante tale tempus haberet notitiam legis promulgatæ, præsertim Imperatoris, teneretur in conscientia illam servare.

Respondeo, probabiliorem esse sententiam Suar. lib. 3. cap. 18., num. 5., quod ante lapsum duorum mensium nulla sit obligatio in conscientia; Cum enim in Authentica, *Ut Nova Constitutionis*, dicatur, quod valeant novæ Constitutiones post duos

menses, clare sequitur, quod ante lapsum hujus temporis nullam vim habeant; unde non obligent in conscientia.

Adde ex Suar., quod lex civilis cum nolit obligare pro foro externo ante lapsum duorum mensium, a fortiori non vult obligare pro foro interno; quia per se primo intendit obligationem politicam, & externam, & solum secundo internam in ordine ad illam.

Demum, ut diximus ex Bulla Pii IV., jure communi sancitum est, quod novæ leges vim non obtineant, nisi post certum tempus; ergo si vim non habent, neque obligant in conscientia.

VI. Rogabis secundo; An saltem requiratur lapsus alicujus temporis post promulgationem ad valorem legis irritantis aliquem contractum?

Respondeo, leges, ut rationabiliter fiant, debere aliquod tempus post promulgationem præfigere, ut incipiant obligare; aliter essent plenæ periculis, ut loquitur Sotus; non essent utiles Communitati, ut loquitur Salas; essent irrationabiles, ut loquitur Molina; & videntur aliquo modo pugnant cum jure naturali, ut loquitur Suar., Nam si, verbi gratia, lex prohibens Matrimonium clandestinum irritaret matrimonium statim post promulgationem, multæ Virgines, quæ ignoranter contraherent, paterentur grave damnum, si cogerentur deinde contractum rescindere. Quare licet aliqua lex irritatoria posset ita ferri, ut statim obliget, verbi gratia, lex irritans collationem beneficiorum factam illegitimis, quia hinc nulli damnum sequeretur; leges tamen irritatoriae contractus cum damno plurimorum non debent ita ferri, ut statim obligent; Proinde nisi Pontifex exprimat tempus, quo velit, ut incipiant obligare, interpretanda est benigne mens

Le-

Legislatoris, quod scilicet velit, ut incipiant obligare statim post promulgationem factam in singulis Provinciis, seu Archiepiscopatibus, vel post lapsum duorum mensium a promulgatione; Nisi quis vellet dicere cum nonnullis, quod saltem ex benigna Legislatoris mente non irritent hujusmodi leges contractus, nisi illorum, qui vel habuerunt, vel humano modo habere poterunt notitiam talium legum, etiamsi in lege dicatur, quod statim obliget.

VII. Quod dictum est de legibus irritatoriis, dicitur etiam de revocatoriis privilegiorum, & Indulgentiarum, quæ vim non habent, nisi facta sufficienti promulgatione; aliter grave damnum sequeretur, si, verbi gratia, privilegium eligendi Confessarium revocaretur, & lex ista revocatoria haberet effectum suum, antequam posset ad notitiam privilegiati pervenire; Immo quia favores sunt ampliandi, ideo non censentur revocata Privilegia, & Indulgentiæ, nisi post promulgationem, & insinuationem factam iis, ad quos pertinet.

Similiter quod dictum est de legibus revocatoriis, extendi etiam debet ad revocationes Procuratorum, quæ non habent suum effectum, antequam sint ipsis intimatæ, ex leg. *Si mandasset ff. Mandati*; Unde acta Procuratoris ignorantis suam revocationem sunt valida; excepta celebratione matrimonii, quod debet esse maxime voluntarium, & ideo est irritum, si fiat per Procuratorem ignorantem suam revocationem, ex leg. *Si pariter ff. de ritu nuptiarum*, apud Sanch. lib. 1. disp. 11.

VIII. Notandum tamen hic ex Vasq. quod ad hoc ut revocetur privilegium personæ particulari factum, debeat illi insinuari revocatio; Contra, ut revocetur privilegium factum Communitati, satis sit, quod revocatio innotescat ipsi Communitati; Unde si quis,

verbi gratia, post promulgationem decreti Tridentini sess. 23. cap. 15., quod nemo confiteatur, nisi Sacerdoti approbato, confiteretur Sacerdoti non approbato, confessio esset irrita, quia lex revocatoria consuetudinis satis est, ut promulgetur Communitati. Ex quo etiam Vasq. infert, quod si reservetur de novo aliquis casus, absolutio collata ex ignorantia talis reservationis sit invalida; unde tenetur penitens iterum peccatum illud confiteri, si deinde sit conscius talis reservationis factæ, & publicatæ Communitati, antequam bona fide confiteretur.

IX. Ex hac doctrina resolvitur etiam celebris illa quæstio, An scilicet sicut revocatio privilegii debet innotescere personæ privilegiatæ, ut habeat effectum suum, ita prima concessio privilegii debeat etiam innotescere illi, cui conceditur, ut possit illo uti.

Ad quod respondetur affirmative cum communiore apud Sal. disp. 12. sect. 8.; Præsertim, ut advertit Vasq., si privilegium habeat vim dispensationis; Ut si quis petat privilegium contrahendi Matrimonium in gradibus prohibitis, & post obtentam dispensationem contrahat, antequam habeat notitiam certam talis dispensationis, matrimonium sic celebratum esset irritum, nisi aliter constaret de mente Pontificis; Quicquid in contrarium dicit Sal. loc. cit. Ratio est, quia sicut lex debet innotescere Communitati, ut sit valida, ita privilegium debet innotescere, & suo modo promulgari personæ, cui conceditur, ut effectum suum sortiatur.

X. Unde patet disparitas, quod si impedimentum illud tolleretur non per privilegium, seu dispensationem factam personæ particulari, sed per legem respicientem Communitatem, tunc si persona privata contraheret matrimonium cum tali impedimento igno-

ignorans talem legem; licet peccaret, valide tamen contraheret; Ratio est, quia ad valorem legis satis est, ut promulgatio innotescat Communitati, seu majori parti Communitatis, non singulis. Contra vero, ad valorem privilegii concessi personæ particulari requiritur, ut illi innotescat.

ARTICULUS VI.

De Acceptatione Legis.

- I. *Leges universim ferri solent sub tacita conditione, quod acceptentur.*
- II. *Peccat tamen Communitas, si citra justam causam legem non acceptat.*
- III. *Lex acceptata cessat obligare, si a majori parte Communitatis non observetur. Sed quodnam tempus requiritur ad legem per desuetudinem abrogandam?*
- IV. *Num possit Legislator obligare subditos rennentes legem acceptare? Et quando id possit, aut velit?*
- V. *Quid veniat hac in re nomine Communitatis, a cuius majori parte debeat lex acceptari, ut obliget?*
- VI. *Lex a principio non acceptata, si successu temporis acceptetur, tunc obligat.*

I. **E**st pariter legis conditio, ut sit usu recepta, seu acceptata a majori parte Communitatis; non quasi vero Legislator, & præsertim Pontifex, qui non a Populo, sed a Christo Domino potestatem habet ferendi leges, non possit illas ferre independentem ab acceptatione Communitatis; sed quia universim etiam a Pontifice leges sub hac tacita conditione ferri solent, quod a Communitate acceptentur; id enim videtur consonum benignitati Legislatorum, ne nimis onerosi videantur subditis suis: Unde in leg. de quibus ff. de legibus hæc Pars I.

habentur: *Leges nulla alia de causa nos tenent, nisi quod iudicio populi recepte sunt:* Et idcirco communiter docent, Matrimonium clandestinum esse validum, ubi Tridentinum non est acceptatum; quia lex Tridentini non obligat, ubi non est a majori parte Communitatis acceptata, eo quod Pontifex ex sua benignitate sub ea tacita conditione leges Tridentini tulerit, quod scilicet a majori parte populi acceptarentur.

II. Certum tamen est, quod si subditi legem aliquam sine ulla rationabili causa nollent acceptare, peccarent, ut constat ex propof. 48. damnata ab Alex. VII., quæ dicit: *Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem a Principe promulgatam;* Et ideo procul dubio peccarunt primi illi, qui in Gallia leges Tridentini sine rationabili causa acceptare noluerunt. Cum autem nunc non sint ibi acceptatæ, & Pontifex nolit, quod obligent, ubi non sunt acceptatæ, ideo de facto in Gallia Leges Tridentini non acceptatæ non obligant; Et communiter docent, quod ibi Matrimonium clandestinum quamvis esset illicitum, esset tamen validum, nisi lex ista Tridentini fuisset postmodum acceptata jussu Regio jam ab anno 1602., ut habet Lessius in Auctar. V. Sponsalia. Tunc autem dicitur lex aliqua non esse acceptata, seu recepta, quando major pars populi prosequitur facere, quod prius facere consueverat ante legis promulgationem; idque verum est, sive Populus sciat legem promulgatam esse, sive ignoret, ut notant Suar., Sal., Bonac. & alii communiter: Contra vero dicitur lex acceptata, quando major pars populi illam observat, aut approbat verbo, vel scripto, vel saltem illam non rejicit, aut improbat; Nam lex aliqua potest aliquando non observari, quia non accidit casus; ea tamen

C ob.